Milano

med valda pärlor på Poslätten och i sjödistriktet

SE

Porten till Italien

Milano och det norditalienska sjödistriktet är på sätt och vis Italiens visitkort. Det är just till Milanos flygplatser som många skandinaver anländer, och sjödistriktet är det första som möter bilturisten som med sol i blick passerat alpernas högsta toppar. Upprymdheten just i det ögonblicket, känslan av att det är nu det börjar, är oslagbar. Semester! Italien!

Området är en startpunkt för italienska äventyr åt olika vädersträck, men är också en trakt att dröja sig kvar i. I denna folder har vi valt att, utöver Milano, presentera några av de städer och byar som är belägna i området mellan sjöarna Lago Maggiore och Lago di Garda, och ett litet stycke söderut på Poslätten. Till varje ort ger vi några förslag på utfärder. Beroende på hur mycket tid du har till förfogande kan du lätt foga den ena orten till den andra.

Milano är huvudort i regionen Lombardia, och de flesta av orterna som här presenteras ligger i denna region. Longobarderna, ett nomadfolk från norr, har gett namn åt regionen. De kom till trakten på 500-talet, och valde Pavia till sin huvudstad, en stad som liksom de flesta andra i området grundats av antikens romare. Longobarderna var bara ett av många folk som invaderade området efter romarrikets fall, och efter sekler under germanskt styre slog sig städerna fria på 1200-talet. Hertigdynastierna Sforza i Milano, Gonzaga i Mantova och republiken Venedig styrde därefter var sin del av området till Napoleon tågade in, och efter hans fall tog Österrike-Ungern över. Till slut, 1861, var det äntligen dags för ett enat Italien.

Dagens Lombardia ramas in av regionerna Piemonte (väster), Emilia-Romagna (söder), Veneto (öster) och Trentino-Alto Adige (nordost). Den som reser med bil hela vägen från Norden kommer in i området antingen via Schweiz rakt på Comosjön, eller via Österrike strax norr om Gardasjön

För den som färdas med bil – egen, eller kanske hyrd på flygplatsen – föreslår vi att i första hand färdas på landsvägarna i området, medan motorvägarna kan vara bra att ta till när det brådskar. Motorvägarna är avgiftsbelagda, cirka 6 kr per mil. Du tar ett kvitto i automat när du kör på motorvägen, visar upp detta kvitto när du kör av, och betalar (i kontanter) för den körda sträckan.

Har du kommit med flyg och är mest intresserad av kulturstäderna kan du med fördel välja att besöka trakten med tåg. Det är billigt, bekvämt och tågen går ofta. Glöm inte att du själv måste stämpla din biljett före avresa i en gul liten låda (”convalida”) vid perrongen.

Milano

Milano är områdets drottning, katedralen får symbolisera hennes krona. Efter andra världskriget axlade hon rollen som Italiens kommersiella, industriella och finansiella centrum, och idag är staden i sanning också modets och designens absoluta metropol. Att Milano också är en intressant kulturstad är inte lika känt, men staden är väl värd ett par dagars besök. Inspirerande shopping, utställningar med udd, opera på toppnivå, excentriska barhäng och lustfyllda middagar är exempel på vad staden bjuder. Många kommer till Milano för jobbets skull, men stanna någon dag extra om du kan. Som den sicilianske författaren Giovanni Verga konstaterade redan för hundra år sedan: det krävs viljestyrka hos den som är i Milano å arbetets vägnar, för att motstå stadens alla lockelser. Vi föreslår i stället: ge dig hän!

Ett lättviktigt förslag för en lustfylld dag

Torget **Piazza Duomo** är gamla Milanos mittpunkt och en given startpunkt för att utforska staden. Börja med en runda inne i 1800-talsgallerian **Galleria Vittorio Emanuele II,** och kanske en cappuccino på ett klassiskt kafé för att komma i stämning. Caffè Gucci är ett alternativ, om du vidgar lite på plånboken. I gallerian ligger också bl a Pradas första butik, i art-deco, den öppnades redan på 1920-talet.

Il Duomo, d v s katedralen, går inte att undgå ute på piazzan, den är stadens mesta symbol med sina gotiska spetsbågar och spiror. Är det fint väder så gå eller ta hissen upp till takterrasserna. Härifrån ser du inte bara hela staden, utan ut på Poslätten och bort till alperna!

Palazzo Reale, det kungliga slottet, ligger vid samma torg – kanske är där någon intressant utställning?

Ta en sväng förbi **La Scala** på andra sidan av gallerian, har du tur finns biljetter kvar till en eftermiddagskonsert, annars ägnar du en stund åt teaterns museum. För en operaafton måste du ha bokat i förväg: tel +39-02860775, www.teatroallascala.org.

Är det kanske inte musik utan **fotboll** som gäller för dig, så är banken Banca Intesa-S. Paolo återförsäljare för Milans hemmamatcher (alternativt New Milan Point, Corso S. Gottardo 2) och banken Banca Popolare di Milano för Inters (alternativt bokhandeln Feltrinelli, Piazza Piemonte). Bokning hemifrån via www.boxoffice.se.

Du är i Italiens designhuvudstad, och troligtvis har du tänkt dig lite **shopping**. ”Quadrilatero della moda” är en rektangel på kartan som ramas in av gatorna Via Montenapoleone, Via della Spiga, Via S. Andrea och bortre delen av Via Manzoni, och här är det high-fashion och lyx som gäller, utöver mode också guld och antikviteter. Vem som helst får hög puls av dessa gator! Corso Vittorio Emanuele II är en livlig gågata med mycket affärer. Corso Buenos

Kom
I Italien ä
konsume
att se till
med dig e
efter alla
inköp
en kopp

Il Duomo.

© Italienska Statens Turistbyrå (ENIT)
Foto: CCIAA Milano, Comunità del Garda, Fototeca ENIT (Vito Arcomano), Provincia di Bergamo, Provincia di Piacenza (Carlo Pagani)

Aires är ingen gågata, men har bra shopping till rimliga priser, liksom Via Torino. Ett annat trevligt promenadstråk är Via Dante som kantas av jugendbyggnader med butiker och uteserveringar.

Så är det dags för en viktig punkt på en milanesares dagordning: **aperitivon!** Barerna i kvarter som Brera och Navigli fylls av folk runt kl 19 som ett avslut på arbetsdagen, eller för att inleda en utekväll. Corso Sempione har delvis blivit gågata, och även här flockas folk kvällstid. Varuhuset La Rinascente på Piazza Duomo har en ny sjunde våning med olika barer. I Milano, Camparins hemstad, är det tradition att barmästaren sätter fram allehanda drinktilltugg utan extra kostnad – det är en hederssak att inte äta sig proppmätt…

ihåg!
ir du som
nt skyldig
att du får
ett kvitto,
typer av
, även
o kaffe.

Scamorza, Caciocavallo, Gorgonzola m m hos Peck.

Äta en god middag ska du också göra förstås. Det milanesiska köket är rikt på smör, grädde och ost. Typiska rätter är t ex saffransdoftande "risotto alla milanese", "ossobuco" (aromatisk kalvlägg), och "cotoletta alla milanese" (panerad kalvschnitzel). Brera och Navigli är två stadsdelar med många trevliga krogar. Flera av modehusen har egna trendiga restauranger, t ex Dolce & Gabbanas Gold vid Piazza Risorgimento, Just Cavalli Caffé uppe i Torre Branca, eller Nobu hos Armani på Via Manzoni. **På småtimmarna** är det tryck på clubar i området kring Corso Como, och i stadsdelen Isola hittar du jazz och annan livemusik.

Galleria Vittorio Emanuele II.

Vill du ha ett intensivare program,

eller kanske har du flera dagar på dig? Kolla tipsen vid kartan! Museum har öppet ca kl 9–18, månd ofta stängt, entréerna kostar mellan 4 och 8 euro.

Missa inte

- Gourmén finner sitt mecka i matbutiken Peck, Via Spadari 9, med traditioner från 1883. Här finns topputbudet av gastronomins Made in Italy.
- Navigli, kanalområdet i sydväst, har en trevlig marknad, tisd förmiddag och hela lörd, på Via Papiniano.

Flyg, bil, tunnelbana…

Från Milano Malpensa flygplats (45 km): Bussar till/från Stazione Centrale bussar ca var tjugonde minut, tar ca 50 min, kostar ca 6 euro (två bolag). Tåg "Malpensa Express" till/från Stazione Cadorna Nord varje halvtimme, tar 40 min, kostar 13,50 euro. Info: www.sea-aeroportimilano.it

Från Milano Linate flygplats (7 km): Till/från Stazione Centrale Starfly-buss en gång i halvtimmen, tar ca 30 min, kostar 4,50 euro. Till/från Piazza S. Babila ATM-buss var tionde minut, tar ca 20 min, kostar 1 euro. Info, se Malpensa.

Från Bergamo Orio al Serio flygplats (50 km): Till/från Stazione Centrale buss varje halvtimme, tar ca 60 min, kostar 7,90 euro.
Info: www.orioaeroporto.it.
För den som kommer med bil: Som turist är det inte tillrådligt att ta med bilen in i centrum; det är ont om parkeringsplatser, trafikstockningar är vanliga, och vissa delar är avstängda för biltrafik (ZTL). Blå markering på gatan betyder parkering tillåten, sök p-automat. P-platser "Sostamilano/ATM" finns vid tunnelbanestationer i ytterområdena (biljett av p-vakt eller i tobaksaffär). Mer info på www.turismo.comune.milano.it/pls/milano/!turismo?pid=307&_first=49
Tunnelbanan har tre linjer (se kartan) och är det mest effektiva sättet att förflytta sig i city, annars finns också **buss och spårvagn.** Samma biljett för alla transportmedel ATM, kom ihåg att själv stämpla din biljett ombord. Enkel biljett är giltig 75 min, kostar 1 euro, för tunnelbana gäller den enbart en resa. Det finns flera olika kort, t ex 24- eller 48-timmarspass (3 resp 5,50 euro). Info på www.atm-mi.it eller gå till ATM Point på Piazza Duomo.
Taxi tas vid taxistolpar (t ex på större torg). Det är relativt dyrt, och extra kostnad för bagage, helg och natt. Fråga om cirkapris före avfärd. Du kan också beställa taxi på tel +39-024040 (Taxi Blu), +39-028585 (Autoradiotaxi), +39-026969 (Yellow Taxi), +39-024000 (Amico Taxi), men framkörningsavgiften kan överraska!

Hotell

Hotellen är klassificerade med en till fem stjärnor; tre stjärnor betyder lite bättre mellanklass. Priserna varierar stort efter läget i stan, ett dubbelrum med tre stjärnor kostar mellan 85 och 250 euro ca (för två personer). Desstuom finns allt fler B&B (Bed & Breakfast, d v s privat inackordering), ofta bra och till rimlig penning, men de är inte kvalitetskontrollerade. Frukost ingår inte automatiskt. Bäst är att boka skriftligt (fax eller e-post) för att få en skriftlig bokningsbekräftelse. Under högsäsong efterfrågas ofta kreditkortsuppgifter som säkerhet, eller en delinbetalning i förskott via bank. Listor på hotell, B&B etc: www.visitamilano.it.

Turistinformation

Informationskontor på Piazza Duomo 19A, tel +39-02 77404343, samt på järnvägsstationen Stazione Centrale, öppet mån-lörd kl 9–18, www.visitamilano.it.

Guidad rundtur

Från Piazza Castello utgår med 30-45 min intervall alla dagar (vintertid endast fred-sönd) röda tvåvånings sightseeingbussar, som på 90 min guidar genom stan på olika språk, två alternativa rundor. Biljetten (20 euro) kan köpas ombord och är giltig 24 tim.
Kl 9.30 tisd–sönd avgår en annan sightseeingbuss från Via Marconi 1 / Piazza Duomo, d v s vid turistinformationskontoret. Denna tur är på 3 tim, biljetter inne på informationskontoret.

Utfärd över dagen

- Comosjön (ca 75 min med tåg), se nedan.
- Se Formel 1 i Monza (ca 15 min med tåg), www.monzanet.it
- Pavia (ca 30 min med tåg): Liten universitetsstad med trevlig stadskärna, Strada Nuova heter huvudgatan rakt genom centrum. Vill du lapa kultur, välj katedralen (il Duomo), borgen Castello Visconteo, och någon av kyrkorna S. Pietro in Ciel d'Oro eller S. Michele. Kör du bil hit så är ett stopp vid klosterkomplexet Certosa di Pavia från 1400-talet ett måste, någon mil innan Pavia.

Certosa di Pavia .

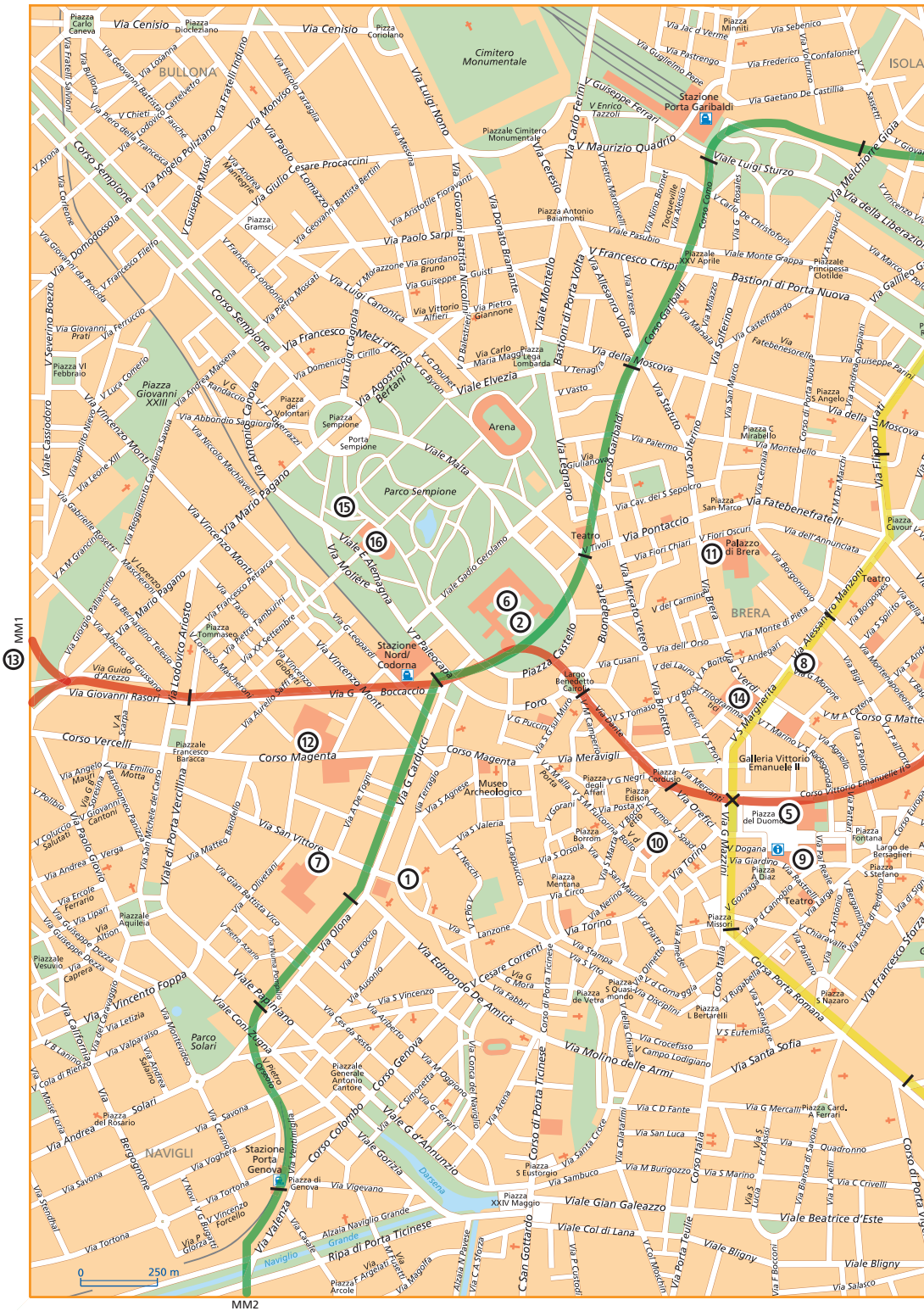
Via Cenisio
Piazza Carlo Caneva
Piazza Diocleziano
Pizza Coriolano
Cimitero Monumentale
Piazzale Cimitero Monumentale
Stazione Porta Garibaldi
Via Luigi Nono
Via Carlo Farini
Via Ceresio
Via V Maurizio Quadrio
Viale Luigi Sturzo
Via Melchiorre Gioia
Via Sebenico
Via Frederico Confalonieri
Via Gaetano De Castillia
Via Pastrengo
Via Guglielmo Pepe
Via Jacopo Ferrari
Via Domodossola
Corso Sempione
Via Angelo Poliziano
Via Fratelli Induno
Via Monviso
Via Paolo Tomaso
Via Giulio Cesare Procaccini
Via Giovanni Battista Bertini
Via Giovanni Battista Fioravanti
Via Aristotile Fioravanti
Via Donato Bramante
Via Paolo Sarpi
Via Giordano Bruno
Via Guiseppe Guisti
Via Vittorio Alfieri
Via Pietro Giannone
Via Carlo Maria Maggi
Piazza Antonio Baiamonti
Viale Pasubio
Piazzale Principessa Clotilde
Viale Monte Grappa
Piazzale XV Aprile
Via Francesco Crispi
Via Alessandro Volta
Via Varese
Via Milazzo
Via Solferino
Via Castelfidardo
Via Fatebenesorelle
Bastioni di Porta Nuova
Via Galileo Galilei
Via Giuseppe Parini
Via Andrea Appiani
Via della Moscova
Via Statuto
Via San Marco
Via Palermo
Via Montebello
Via Cernaia
Via Filippo Turati
Via Fatebenefratelli
Via Pontaccio
Via Fiori Chiari
Via Fiori Oscuri
Via dell'Annunciata
Via Borgonuovo
Via Monte di Pietà
Via Alessandro Manzoni
Via Monte Napoleone
Via Bigli
Via S Spirito
Via S Andrea
Via Mercato Vecchio
Via Mercato Vecchio
Via del Carmine
Via Brera
Via dell'Orso
Via Cusani
Via Andegari
Via Bossi
Via Cordusio
Via Meravigli
Via Orefici
Via Torino
Via Cesare Correnti
Via Edmondo De Amicis
Via Molino delle Armi
Via Santa Sofia
Via Francesco Sforza
Via Melzi d'Eriol
Via Luigi Canonica
Via Luigi Cagnola
Via Domenico Cirillo
Via Agostino Bertani
Via Carlo Maria Maggi
Piazza Lombardia
Viale Elvezia
Arena
Viale Malta
Parco Sempione
Piazza Sempione
Porta Sempione
Piazza Giovanni XXIII
Piazza VI Febbraio
Via Giovanni Prati
Via Ferruccio
Via Luca Comerio
Via Andrea Massena
Via Abbondio Sangiorgio
Via Nicolò Machiavelli
Via Reggimento Cavalleria Savoia
Via Lodovico Ariosto
Via Mario Pagano
Via Vincenzo Monti
Via Giorgio Pallavicino
Via Bernardino Telesio
Via Alberto da Giussano
Via Guido d'Arezzo
Via Giovanni Rasori
Via Moliere
Via Le Alemagna
Viale Gadio Gerolamo
Via Giulio Carcano
Via Giuseppe Verdi
Via Giuseppe Mazzini
Via Giuseppe Giusti
Via Giuseppe Parini
Via Giuseppe Mussi
Via Giuseppe Poliziano
Via Giuseppe Ferrari
Via Giuseppe Ferrari
Via Giuseppe Prezzolini
Via Giuseppe Sacchi
Via Giuseppe Sacchi
Via Giuseppe Sacchi

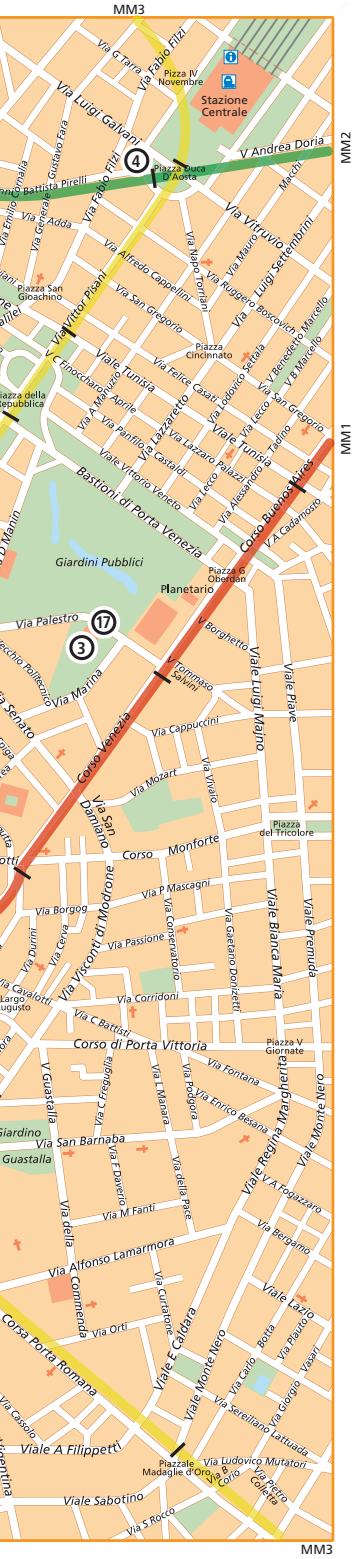

Hitta på kartan

Ett axplock av alla sevärdheter

1. **Basilica di S. Ambrogio,** Piazza S. Ambrogio (unikt kyrkokomplex, grundat på 300-talet, därefter kompletterat genom seklerna)
2. **Castello Sforzesco,** Piazza Castello (fästning med namn efter renässansfursten Sforza, hyser flera museum bl a ett pinakotek med måleri av lombardiska mästare, musikinstrumentmuseum, egyptologiskt museum och Museo d'Arte Antica)
3. **Galleria d'Arte Moderna,** Villa Reale Giardini Pubblici (1800-talskonst och de största modernisterna)
4. **Grattacielo Pirelli,** Piazza Duca d'Aosta (50-talsskrapa av megaarkitekterna Ponti och Nervi, en av stadens profiler)
5. **Il Duomo,** Piazza Duomo (Milanos katedral, ett gotiskt mästerverk med mer än 3.400 statyer)
6. **Museo d'Arte Antica,** Castello Sforzesco (antik, medeltida och renässanskonst, och vackra dekorerade renässanssalar)
7. **Museo "Leonardo da Vinci",** Via S. Vittore 2 (presenterar Leonardo da Vinci som vetenskapsman och uppfinnare utöver konstnär)
8. **Museo Poldi Pezzoli,** Via Manzoni 12 (privat 1800-talssamling av konst och konsthantverk från olika epoker)
9. **Palazzo Reale,** Piazza del Duomo 12 (kungligt 1700-talspalats, tillfälliga utställningar i moderna salar)
10. **Pinacoteca Ambrosiana,** Piazza Pio XI, (kardinalens bilbiotek och konstsamling från 1600-talet som vuxit av diverse donationer: Rafael, Caravaggio, Brueghel…)
11. **Pinacoteca di Brera,** Via Brera 28 (stor samling 1400- till 1700-talsmåleri i jesuitpalats från 1600/1700-talet)
12. **S. Maria delle Grazie,** Piazza S. Maria delle Grazie (renässanskyrka med Leonardo Da Vincis målning "Nattvarden" i angränsande ex-kloster, bokning nödvändig "Nattvarden": tel +39-02 89421146, www.cenacolovinciano.org)
13. **Stadio G. Meazza,** stadsdelen S. Siro (fotbollsarena för såväl Milan som Inter)
14. **Teatro alla Scala** (Italiens operascen nr 1)
15. **Torre Branca,** i parken Parco Sempione (torn från 30-talet av arkitekten Giò Ponti, av stålprofiler)
16. **Triennale Design Museum,** Viale Alemagna 6 (italiensk designhistoria, även tillfälliga utställningar)
17. **Villa Reale,** i parken Giardini Pubblici (nyklassicistisk villa, bl a Napoleons residens, Galleria d'Arte Moderna)

Övrigt

Turistinformation

Tunnelbana röd linje MM1, grön linje MM2 och gul linje MM3

Bergamo

Bergamo ligger just i gränslandet mellan berg och slätt, och har två tydliga stadsdelar,"Alta" som är den historiska kärnan uppe på en kulle, och "Bassa" som sträcker ut sig nedanför. Uppe i Bergamo Alta snirklar sig de rofyllda gamla gränderna, medan shoppingen väntar i den nedre stadsdelen, som också har en lång historia men en modernare framtoning.

En promenad i Bergamo: Kommer du med tåg så är en given start en promenad längs huvudstråket Viale Vittorio Emanuele II. Där den spikraka gatan plötsligt böjer av hittar du bergbanan ("funicolare") som tar dig upp till gamla stan. Via Gombito leder dig till Piazza Vecchia med det medeltida stadshuset Palazzo della Ragione och vidare till romanska kyrkan S. Maria Maggiore. Titta in i Cappella Colleoni, ett militärbefäls magnifika gravmonument, eller konstgalleriet Pinacoteca dell'Accademia Carrara. Följ Via Pignolo tillbaka ner mot affärsgatorna.

Missa inte: Alla städer har sitt hjärta, sin mötesplats för kvällspromenaden. I Bergamo heter den "Il Sentierone", och är den trädplanterade delen av torget Piazza Matteotti med sina arkader.

Utfärder: Från Bergamo går turen givetvis till sjön Lago d'Iseo, okänd i förhållande till sina storasystrar i regionen, men ett riktigt litet smycke. Huvudorten heter just Iseo, en trevlig liten by, och härifrån tar du båten över till charmiga ön Monte Isola, världsberömd för sina handknutna nät för fiske och för all världens sporter – eller köp en hängmatta i nät med dig hem! En lite mer skrymmande souvenir, för pojkar med guldbyxor, är de hantverksmässigt byggda träbåtarna från området. Cyklar finns att hyra på ön, alternativt vandrar du upp på berget för en pick-nick med utsikt.

Avstånd: Milano 52 km, Brescia 50 km, Como 56 km.

Information: www.apt.bergamo.it, turistinformationskontor på Piazzale Marconi och på Via Gombito 13, tel +39-035 210204.

Brescia

I östra delen av Lombardia breder Brescia ut sin stora provins, ända bort till Gardasjön. I ett naturskyddsområde i norr ligger dalen Valle Camonica med en unik ansamling av hällristningar som tidigt listades av Unesco som världskulturarv. Brescia är en aktiv stad, musikfestivaler och veteranbilsrallyt Mille Miglia (maj) drar mycket folk. Centrum är ganska litet men bjuder på bra shopping i trivsam miljö, där den venetianska byggnadsstilen ofta är tydlig.

En promenad i Brescia: Börja på Piazza della Loggia med stadshuset från slutet av 1400-talet och fortsätt till nästa torg, med bl a rundkyrkan Rotonda och medeltida palatset Broletto. Slå in på Via dei Musei så kommer du förbi lämningar av ett romerskt forum innan du når stadsmuseet. Samlingen av lombardiskt renässansmåleri på Pinacoteca Tosio Martinengo är också sevärd.

Missa inte: Stadsmuseet Santa Giulia; vid en renovering upptäcktes romerska lämningar under byggnaden (ett f d kloster), och man kan i museet se de intressanta utgrävningarna av den antika staden Brixia. Köp med dig underbart doftande ostar som Grana Padano, Bagoss och Silter.

Utfärder: Med bil tar du en tur upp genom vindistriktet Franciacorta mot sjön Lago d'Iseo (se Bergamo). Stanna till vid någon vingård och köp med dig riktigt bra mousserande vin, gjort efter "champagnoisemetoden". Bresciaprovinsen hyser dessutom ovanligt många premierade restauranger. Fyndshoppa italienskt mode på Franciacorta Outlet Village i Rodengo Saiano. För den som inte har bil, ta tåget till Desenzano vid Gardasjön (se nedan).

Avstånd: Milano 97 km, Bergamo 50 km, Cremona 55 km, Mantova 66 km.

Grazzano Visconti.

Information: www.bresciatourism.it, www.bresciamusei.com, tel +39-030 3749916, turistinformationskontor på Via Musei 32 (info om hela provinsen) och på Piazza della Loggia 13 B (info om staden).

Cremona

Vår eller höst är bästa tiden för ett besök i städerna på Poslätten. Vintern är vacker med dimma över risfälten men det blir ganska kallt och fuktigt, och högsommaren kan lätt bli kvalmig. Kanske kan du pricka in ett besök i Cremona i samband med musikfestivalen i maj/juni? Fokus ligger på stråkinstrument, Cremona är nämligen Stradivarius och flera andra historiska violintillverkares hemstad, och violintillverkning är även idag ett levande hantverk. Cremona växte fram under medeltiden, och förskönades ytterligare under renässansen. Under samma epok dränerades snillrikt den vattensjuka terrängen runt floden Po, med dagens bördiga åkrar som resultat.

En promenad i Cremona: Centrum kretsar kring medeltida torget Piazza del Comune med bl a domkyrkan och det imponerande klocktornet Torrazzo (höj pulsen med de 487 trappstegen), liksom stadshuset Palazzo del Comune. En genuin atmosför finner du också t ex längs Corso Garibaldi.

Missa inte: I violinstaden Cremona beskådar du förstås dyrgriparna i Palazzo del Comune, och tittar in på musikmuséet Museo Stradivariano som tillsammans med en fin konstsamling (medeltida till modern konst) är inhyst i stadsmuseet Ala Ponzone.

Cremona.

Utfärder: Ta en tur via Castelleone till Crema där venetianska 1400-talsmurar ringar in ett litet välbevarat historiskt centrum, och därefter till närliggande medeltida Soncino med Sforzas sagobetonade borg.

Avstånd: Milano 83 km, Brescia 55 km, Mantova 67 km, Piacenza 40 km.

Information: www.aptcremona.it, turistinformationskontor på Piazza del Comune 5, tel +39-0372 23233.

Mantova

I Mantovas gränder hörs viskningar och ekon från gångna tider. Mincio, en biflod till Po, gör en båge runt staden, och bildar tre små sjöar som omfamnar den gamla stadskärnan. Gonzaga-familjens extravaganta hov styrde och ställde i närmare 400 år med start på 1300-talet, och lät bygga strålande vackra palats. Spännande utställningar och event fyller ofta stadens agenda, men över allt råder ett lantligt lugn och harmoni.

En promenad i Mantova: Börja i de äldsta medeltida delarna med kyrkan S. Andrea och torgen som omger den, vidare till Piazza Sordello med Palazzo Ducale (hertigens palats) med tillhörande byggnader, kanske en titt in på Teatro Scientifico i barockstil, och promenera sedan till utsökta Palazzo Te, som när det byggdes på 1500-talet låg rofyllt utanför staden.

Missa inte: ”Camera degli Sposi”, vacker kammare i Palazzo Ducale. Från lokala menyn väljer du tortelli (pasta) med pumpafyllning.

Utfärder: Med bil en lantlig runda åt sydost via Villa Pasquali till Sabbioneta (Gonzagas befästa ”idealstad”, viktigt kulturcentrum på 1500-talet), och så vägen över Guastalla, S. Benedetto Po och Motteggiana tillbaka.

Avstånd: Milano 151 km, Brescia 66 km, Cremona 67 km

Information: www.turismo.mantova.it, turistinformationskontor i hörnet Piazza Mantegna / Piazza delle Erbe, tel +39-0376 432432.

Piacenza

Piacenza ligger i regionen Emilia-Romagnas nordöstligaste hörn, vid floden Po. Placentia hette den under antiken, och var en av de tidigaste romerska bosättningarna i området. Från 1500-talet är stadens historia starkt sammanknippad med staden Parmas; först var den ena och sedan den andra huvudstad i ett gemensamt hertigdöme.

En promenad i Piacenza: Torget Piazza dei Cavalli markerar stadens mitt, och har sitt namn efter de magnifika barockhästarna framför medeltida stads-

huset Il Gotico. Välj ett par av stadens många vackra kyrkor i mestadels medeltida romansk stil: il Duomo (katedralen), S. Antonio och S. Savino. Palazzo Farnese, hertigens grandiosa residens från stadens mäktigaste period, blev aldrig helt färdigbyggt.
Missa inte: Piecenzaprovinsen är känd för sina viner, ostar och charkuterier. En fin souvenir är bl a osten Robiola från Castel San Giovanni, och på vinetiketterna ska det stå Colli Piacentini.
Utfärder: Söderut tornar Apenninerna upp sig, och i det kuperade landskapet ligger många små poetiska byar, väl värda en utfärd. Castell'Arquato är en medeltida pärla med slott, kloster och palats, medan Grazzano Visconti är säreget därför att en greve Visconti med scenografiskt sinne – regissören Luchino Viscontis far – för ungefär hundra år sedan lät bygga en hel medeltida by runt det autentiska slottet han låtit renovera. Såväl traktens hantverkstraditioner (t ex järnsmide) som slottets spöke värnas med kärlek.
Avstånd: Milano 66 km, Brescia 85 km, Cremona 40 km
Information: www.provincia.pc.it/turismo, turistinformationskontor på Piazza dei Cavalli 7, tel +39-0523 329324

Maggioresjön

Klimatet vid sjön Lago Maggiore är milt, och genom århundraden har parker och exotiska trädgårdar anlagts och frodats. Sjön har sin västliga del i regionen Piemonte, den östliga i Lombardia, och i norr tittar den in i Schweiz. Västsidan är den livligaste, med många hotell och restauranger i orter som Arona, Stresa och Verbania-Pallanza. **Stresa** med sin blomsterprakt och tjusiga villor är sjöns metropol. Från den eleganta strandpromenaden ser man över till öarna Isole Borromee (Isola Bella och Isola Madre) med palats och utsökta barockträdgårdar att dröna bort en dag i. Båtfärder på sjön gör du förstås också. De internationella musikveckorna i Stresa (klassisk musik, vår och sensommar, www.stresafestival.eu) lockar stor publik, så boka hotell i god tid. Intill Stresa ligger **Verbania-Pallanza**, där bl a kompositören Toscanini njöt sina somrar. Strategiskt belägna **Arona** var en gång i tiden en viktig handelsstation mellan Milano och Schweiz, och har ett historiskt intressant och pittoreskt centrum. Bakom skyddar berg och djupa skogar.
1800-talsvillor sätter sin rofyllda prägel på **Laveno-Mombello** på sjöns östra sida. Härifrån tar du linbanan upp på berget Sasso del Ferro, för en fottur upp till en utsiktspunkt med strålande vyer över sjön. Eller ta en båttur till eremitens S. Caterina del Sasso från 1200-talet.
Information: www.distrettolaghi.it, www.vareselandoftourism.it, www.lagomaggiore.net, www.borromeoturismo.it, turistinformationskontor bl a på Piazza Marconi 16 i Stresa, tel +39-0323 30150.

Comosjön

Såväl italienska näringslivsmagnater som hollywoodstjärnor väljer en semesterbostad vid sjön Lago di Como. Här väntar vilsamt vackra byar och städer inbäddade i en frodig grönska. Närheten till Milanos jetsetpuls är förstås också en lockelse.
Comoprovinsen är sedan 1500-talet silkets domäner, området står idag för närmare 80% av Europas sidentillverkning. Självklart viker du lite tid åt sidenshopping, i **Como** med närområde finns flera factory outlets. Silkesmaskarnas och sidenindustrins historia har ett eget museum (Museo della Seta) inne i gemytliga och livliga Como, där den tusenåriga historien gör sig starkt påmind.
Just där sjön delar sig i två södergående förgreningar, ute på udden, ligger **Bellagio**, sedan århundraden platsen för patriciervillor och kulturpersonligheters sommarnöjen. Du missar förstås inte Villa Serbellonis och Villa Melzis trädgårdar, och i den lilla söta bykärnan vindlar trånga gränder. Härifrån kanske du tar båten – som poeter i tiders tider gjort – över till lantidyllen i **Tremezzo** eller **Varenna**, med parker, historiska hotell och borgen Castello di Vezio.
Den som ägnar tid åt traktens småvägar upptäcker att området vimlar av små medeltida kyrkor i det

gröna. En av de vackraste är Basilica di San Pietro al Monte på berget Monte Pedale vid Civate, inte långt från Lecco.
Lockas du av glamour, ta en tur till Europas största casino, i **Campione d'Italia**, en italiensk enklav på schweiziskt territorium vid Luganosjön, ett stenkast västerut från Comosjön.
Information: www.lakeofcomo.info, www.campioneitalia.com, turistinformationskontor bl a på Piazza Cavour 17 i Como, tel +39-031 269712.

Gardasjön

Olivträden trivs, och faktiskt också citroner, klimatet är ljuvligt vid sjön Lago di Garda. Följ antikens poeter, Goethe, Maria Callas och andra storheter i spåren till sjön. En semester här betyder skönhet, flärd och gastronomiska höjder, men också segling, windsurf och andra sportaktiviteter för den som är hågad. I den nordliga spetsen av sjön ligger **Riva del Garda**, windsurfarens mecka. Härifrån, där historien kan berätta om stora sjöslag, drar vindarna nästan på givna klockslag. På aftonen väntar trivsamma promenader i gamla centrum
Den som kommer från Milanos flygplatser har nära till exempelvis charmiga **Salò**. Cypresserna på de gröna kullarna ramar in bykärnan som snirklar sig utmed vattnet. Härifrån skymtar ön Isola del Garda, i privat grevlig ägo, men båtutfärder anordnas.
I september drar segelregattan mycket folk till Salò.
I **Gardone Riviera** ser du till att få en guidad visning av nationalskalden Gabriele d'Annunzios osannolika monumentala hem och park. **Limone sul Garda** har sitt namn efter citronodlingarna som nu är ett minne blott. Byn med sina gamla hus är en av sjöns mest omtyckta. I området finns också bra med camping.

Loja båtturer över sjön, kanske med någon av de gamla hjulångarna, är en bra definition på ordet semester. Nya solglasögon har du kanske funnit i **Desenzano**, en trivsam genuin ort i sydväst dit du även kan ta tåget, med bra shopping. På östra sidan av sjön väntar bl a **Malcesine** som får stolt profil av fästningen Castello Scaligero. Ta linbana upp på Monte Baldo och vandra en dag!
På sjöbotten vid orten **Sirmione**, längst ut på landtungan i söder, bubblar en termalkälla. Orten, som ser ut som en sagoby med borg och murar, har fina spa-anläggningar. Ett besök under mellansäsong är att föredra.
Barnfamiljen undgår förstås inte ett besök på Gardaland (www.gardaland.it), en av Italiens finaste nöjesparker, i Castelnuovo del Garda i sydöstra änden av sjön.
Information: www.lagodigarda.it, www.bresciatourism.it, turistinformationskontor bl a på Via Porto Vecchio 34 i Desenzano, tel +39-030 9141510.

Golf

Trakten har ett mycket stort antal förstklassiga 18-hålsbanor öppna året om, med extra stor koncentration i området Milano-Como-Gardasjön. Greenfeen ligger på ca 40–50 euro vardagar, 60–75 euro söndag/helgdag. Information om Italiens golfbanor: www.federgolf.it/?id=111, för vidare hänvisning till klubbarnas hemsidor.

Cykla eller vandra

Hela sjödistriktet har ett variationsrikt utbud av leder för vandring och cykling, med olika svårighetsgrad. För information om kortare exkursioner i det gröna, vänd dig till turistbyrån på plats. Den som vill ha lite utmaning med mountainbike kan t ex välja området **Parco Alto Garda** med start förslagsvis i Limone sul Garda, för turer med hänförande utsikt över Gardasjön. I Magreglio vid Maggioresjön har cyklisten sin egna beskyddarmadonna i Santuario della Madonna del Ghisallo, och här finns också en liten cykelhistorisk utställning. Italienska cykelfrämjandets förslag för sjödistriktets hela sträckning från öst till väst (286 km), eller valda etapper: www.bicitalia.org/laghi/index.htm.
För den som söker lättcyklade kortare utfärder är naturskyddsområdet **Parco Adda Sud** ytterligare ett alternativ, ut i flodlandskapet längs med Adda (biflod till Po) sydost om Milano. Cykeluthyrning och en kulturell start finner du i **Lodi** (missa inte kyrkan Santuario dell'Incoronata). **Information:** www.parcoaddasud.it, www.turismo.provincia.lodi.it, turistinformationskontor på Piazza Broletto 4 i Lodi, tel +39-0371 409238, och info om parken på Viale Dalmazia 10. Slättlandskapet har också många små historiska befästa byar, som t ex Melegnano, Pandino, Sant'Angelo Lodigiano och San Colombano al Lambro. Se även utfärder från Cremona.

Snabbkurs i italienska

hjälp! . . . . . aiuto!
ja / nej / kanske . . . . . si / no / forse
ett / två / tre / alla . . . . . uno / due / tre / tutti
godmorgon (goddag) / godkväll . . . . buongiorno / buonasera
tack . . . . . grazie
den är för liten / för stor . . . . . è troppo piccolo / grande
vad kostar det? . . . . . quanto costa?
var ligger...? . . . . . dove sta...?
jättebra (jättegod) . . . . . ottimo
kan jag få den inslagen? . . . . . me lo incarta, per favore?

Mer information

Italienska Statens Turistbyrå i Stockholm, tel 08-545 683 30, italiantouristoffice.se@telia.com, www.enit.it. Se också respektive ort i foldern.
Info om bilvägar genom Europa: www.viamichelin.co.uk, www.motormannen.se
Flygplatsinfo: www.sea-aeroportimilano.it (Malpensa och Linate), www.orioaeroporto.it (Orio al Serio/Bergamo).
Tåginfo: www.trenitalia.com.

Original text: Bjørnmark & Bjørnvig / Text: Lill Ø. 2003